

Yrd. Doç. Dr. ERKAN AYDIN

Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Maliye Bölümü Mali Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

KATMA DEĞER VERGİSİNDE SORUMLULUK

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xix
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

SORUMLULUK KAVRAMI VE VERGİ HUKUKUNDA SORUMLULUK

1.1. SORUMLULUK KAVRAMI	5
1.1.1. Genel Olarak	5
1.1.2. Terim Olarak Sorumluluk	5
1.1.3. Kavram Olarak Sorumluluk	6
1.1.4. Hukuk Dallarına Bakımından Sorumluluk	6
1.1.4.1. Borçlar Hukukunda Sorumluluk	6
1.1.4.2. Borçlar Hukukunda Sorumluluk Türleri	7
1.1.4.2.1. Malvarlığı ile Sınırsız Sorumluluk	8
1.1.4.2.2. Malvarlığı ile Sınırlı Sorumluluk	9
1.1.4.3. Ceza Hukukunda Sorumluluk	10
1.1.4.4. İdare Hukukunda Sorumluluk	12
1.1.4.5. Vergi Hukukunda Sorumluluk	13

1.2. VERGİ HUKUKUNDA SORUMLULUĞUN GENEL ÇERÇEVESİ	14
1.2.1. Genel Olarak	14
1.2.2. Vergi Mükellefiyeti Kavramı.....	15
1.2.3. Vergi Sorumluluğu Kavramı	15
1.2.4. Vergi Sorumluluğunun Hukuki Niteliği	17
1.2.4.1. Genel Olarak.....	17
1.2.4.2. Vergi Sorumluluğunun Kanundan Kaynaklanması ve Sorumluluğun Devrine İlişkin Sözleşmeler	17
1.2.4.3. Vergi Sorumluluğunun Vergiyi Doğuran Olay ile Ortaya Çıkması	19
1.2.4.4. Vergi Sorumluluğunda Kanuni Ehliyetin Şart Olmaması.....	20
1.2.4.5. Vergi Sorumluluğunun Fer'iliği.....	22
1.2.4.6. Vergi Sorumluluğunun Malvarlığı Bakımından Sınırsız, Süre Bakımından Sınırlı Olması	23
1.2.4.7. Vergi Sorumluluğunun Müteselsil Olması	24
1.2.5. Vergi Sorumluluğunun Unsurları.....	26
1.2.6. Vergi Sorumluluğu ve Vergi Mükellefiyeti Kavramlarının Karşılaştırılması	27
1.2.7. Vergi Sorumlusunun Ödevleri	29
1.2.8. Vergi Sorumlusunun Hak ve Yetkileri	30
1.2.8.1. Genel Olarak.....	30
1.2.8.2. Dava Açma	30
1.2.8.3. Hata Düzeltme Talebinde Bulunma	32
1.2.8.4. Uzlaşma Başvurusunda Bulunma	34
1.2.8.5. Takas Talebinde Bulunma	35
1.2.8.6. Zamanaşımı Müessesesinden Yararlanma	37
1.2.9. Vergi Sorumluluğuna Girmeyen Durumlar	38

1.2.9.1. Genel Olarak	38
1.2.9.2. Mükellefin Kendi Borcundan Sorumluluğu	38
1.2.9.3. Tüketime Dayalı Vergiler Bakımından Sorumluluk.....	39
1.2.9.4. Birden Çok Kişinin Aynı Vergi Borcundan Borçluluğu	40
1.3. VERGİ HUKUKUNDA SORUMLULUK HALLERİ	40
1.3.1. Genel Olarak	40
1.3.2. Vergi Usul Kanunu'nda Yer Alan Sorumluluk Halleri	41
1.3.2.1. Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu	41
1.3.2.1.1. Küçük ve Kısıtlıların Kanuni Temsilcilerinin Sorumluluğu.....	43
1.3.2.1.2. Tüzel Kişilerde Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu	46
1.3.2.1.3. Tüzel Kişiliği Bulunmayan Teşekküllerde Kanuni Temsilcilerin Sorumluluğu.....	49
1.3.2.1.4. Türkiye'de Bulunmayan Mükelleflerin Temsilcilerinin Sorumluluğu.....	50
1.3.2.2. Vergi Tevkifatı Yapmak Zorunda Olanların Sorumluluğu	51
1.3.2.3. Mirasçılarının Sorumluluğu	53
1.3.2.4. Bir Kurumu Devralan Kurumların Sorumluluğu	55
1.3.2.5. Karnesiz Hizmet Erbabı Çalıştıranların Sorumluluğu	56
1.3.2.6. Tasfiye Memurlarının Sorumluluğu	57
1.3.2.7. Serbest Muhasebecilerin, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin ve Yeminli Mali Müşavirlerin Sorumluluğu	59
1.3.2.8. Veraset ve İntikal Vergisinde Vergi Sorumluluğu	61
1.3.2.9. Emlak Vergisinde Vergi Sorumluluğu	63
1.3.2.10. Motorlu Taşıtlar Vergisinde Vergi Sorumluluğu	64
1.3.2.11. Damga Vergisinde Vergi Sorumluluğu	65
1.3.2.12. Özel Tüketim Vergisinde Vergi Sorumluluğu	68

İkinci Bölüm
KATMA DEĞER VERGİSİNDE
TEMEL KAVRAMLAR VE VERGİ
SORUMLULUĞUNUN GENEL ÇERÇEVESİ

2.1. KATMA DEĞER VERGİSİNDE TEMEL KAVRAMLAR	71
2.1.1. Genel Olarak.....	71
2.1.2. Katma Değer Vergisinin Konusu	72
2.1.2.1. Mal Teslimi ve Teslim Sayılan Haller.....	74
2.1.2.2. Hizmet ve Hizmet Sayılan Haller	75
2.1.2.3. Vergiye Tabi İşlemlerin Türkiye’de Yapılması.....	75
2.1.3. Katma Değer Vergisinin Mükellefleri.....	76
2.1.4. Katma Değer Vergisinin Sorumlusu.....	77
2.1.5. Katma Değer Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay	78
2.1.6. Katma Değer Vergisinde İstisnalar	79
2.1.6.1. İhracat İstisnası	80
2.1.6.2. Araçlar, Petrol Aramaları ve Teşvik Belgeli Yatırımlarda İstisna	81
2.1.6.3. Taşımacılık İstisnası	82
2.1.6.4. Diplomatik İstisnalar	82
2.1.6.5. İthalat İstisnası.....	82
2.1.6.6. Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalar.....	83
2.1.6.7. Diğer İstisnalar	84
2.1.6.8. İstisnadan Vazgeçme ve İstisnanın Sınırı.....	85
2.1.7. Katma Değer Vergisinin Matrahı	86
2.1.7.1. Genel Olarak.....	86
2.1.7.2. Özel Matrah Şekilleri.....	87
2.1.7.3. Matraha Dahil Olan ve Olmayan Unsurlar	88
2.1.8. Katma Değer Vergisinde İndirim.....	88

2.1.8.1. İndirilecek Katma Değer Vergisi.....	89
2.1.8.2. İndirilemeyecek Katma Değer Vergisi	90
2.1.8.3. İstisna Edilmiş İşlemlerde İndirim	91
2.1.8.4. Kısmi Vergi İndirimi	91
2.1.9. Katma Değer Vergisinin Oranı	92
2.1.10. Katma Değer Vergisinin Beyanı, Tarhı ve Ödenmesi	92
2.1.10.1. Genel Olarak	92
2.1.10.2. Beyan ve Ödeme	93
2.1.10.3. Tarhiyatın Muhatabı.....	94
2.1.11. Katma Değer Vergisinde Belge ve Kayıt Düzeni	95
2.2. KATMA DEĞER VERGİSİNDE SORUMLULUĞUN GENEL ÇERÇEVESİ	96
2.2.1. Genel Olarak	96
2.2.2. Vergi Sorumluluğu Uygulamasının Amacı.....	97
2.2.3. Vergi Sorumluluğu Uygulamasında Maliye Bakanlığı'nın Yetkisi.....	99
2.2.3.1. Maliye Bakanlığı'na Tanınan Yetkinin Genel Çerçevesi	99
2.2.3.2. Maliye Bakanlığı'na Tanınan Yetkinin Anayasal Vergilendirme İlkeleri Bakımından Değerlendirilmesi.....	99
2.2.4. Vergi Sorumluluğu ve Vergi Tevkifatı İlişkisi.....	103
2.2.5. Vergi Sorumluluğu Kapsamındaki Kişiler	104
2.2.6. Katma Değer Vergisi Sorumluluğunun Müteselsil Olduğu Haller	106
2.2.7. Vergi Sorumluluğu Kapsamına Giren İşlemlerin Sınıflandırılması	110
2.2.8. Vergi Sorumluluğunun Uygulanacağı Vergilendirme Dönemi.....	111

2.2.9. Vergi Sorumlusu Sıfatıyla Verilen Katma Değer Vergisi Beyannamesi	112
2.2.10. Vergi Sorumlusu Sıfatıyla Tevkif Edilen Vergilerin İndirimi	113
2.2.11. Vergi Sorumlusu Sıfatıyla Tevkif Edilen Vergilerin İadesi .	115
2.2.12. Matrah ve İndirim Miktarlarının Değişmesi Halinde Düzeltme İşlemleri	117

Üçüncü Bölüm

KATMA DEĞER VERGİSİNDE SORUMLULUK UYGULAMASI

3.1. TAM TEVKİFAT KAPSAMINDAKİ İŞLEMLERDE KATMA DEĞER VERGİSİ SORUMLULUĞU	121
3.1.1. Genel Olarak.....	121
3.1.2. İkametgahı, İşyeri, Kanuni Merkezi ve İş Merkezi Yurtdışında Bulunan Mükelleflerce Yurtdışından Yapılan Hizmetlerde Sorumluluk	121
3.1.2.1. İkametgah, İşyeri, Kanuni Merkez ve İş Merkezi Kavramları.....	122
3.1.2.2. Vergi Sorumluluğunun Genel Esasları	123
3.1.2.3. Tevkifata Tabi Olan Kısım ve Uygulanacak Oran.....	127
3.1.2.4. Tevkifatın Zamanı	128
3.1.3. Telif Haklarına İlişkin Ödemelerde Sorumluluk.....	129
3.1.3.1. Genel Olarak.....	129
3.1.3.2. Tevkifat Yapmak Zorunda Olanlar	131
3.1.3.3. Tevkifata Konu Olan Unsurlar	132
3.1.4. Kiraya Verme İşlemlerinde Sorumluluk.....	132
3.1.4.1. Genel Olarak	132
3.1.4.2. Tevkifat Yapmak Zorunda Olanlar.....	133

3.1.4.3. Tevkifata Tabi Olan Unsurlar	133
3.1.5. Reklam Verme İşlemlerinde Sorumluluk.....	134
3.1.5.1. Genel Olarak.....	134
3.1.5.2. Tevkifat Yapmak Zorunda Olanlar	134
3.1.5.3. Tevkifata Tabi Olan İşlemler	134
3.1.6. 5300 Sayılı Kanun'a Göre Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuğu Faaliyeti Kapsamında Tarım Ürün Senetleri Teslim İşlemlerinde Sorumluluk.....	136
3.1.7. Sınır Ticareti Yoluyla İthal Edilen Malların Satışında Sorumluluk.....	137
3.2. KATMA DEĞER VERGİSİNDE KISMİ TEVKİFAT UYGULAMASI ÇERÇEVESİNDE VERGİ SORUMLULUĞU	137
3.2.1. Genel Olarak	137
3.2.2. Kısmi Tevkifat Uygulamasına Tabi Olan İşlemler	138
3.2.3. Basit Usule Tabi Olan Mükelleflerin Katma Değer Vergisi Sorumluluğu Karşısındaki Durumu.....	139
3.2.4. Tekstil ve Konfeksiyon İşlerinde Fason İmalatta Tevkifat ...	140
3.2.4.1. Genel Olarak.....	140
3.2.4.2. Tevkifat Kapsamına Giren Fason İmalat İşleri	141
3.2.4.3. Tevkifata Tabi Olan Kısım.....	142
3.2.5. Pamuk, Yün ve Yapağı ile Ham Post ve Deri Teslimlerinde Tevkifat	142
3.2.6. Büyükbaş ve Küçükbaş Hayvan Etlerinin Teslimlerinde Tevkifat.....	144
3.2.7. Hurda Metal Teslimleri ile Atıklardan Elde Edilen Plastik Hammaddesi ve Külçe Metal Teslimlerinde Tevkifat .	145
3.2.7.1. Genel Olarak	145
3.2.7.2. Tevkifat Kapsamına Giren Hurda ve Atıklar	146
3.2.7.3. Hurda ve Atıkların Tesliminde Katma Değer Vergisi İstisnasından Vazgeçilmesi Halinde Tevkifat	148

3.2.7.4. Tevkifata Tabi Olan Kısım	148
3.2.8. Külçe Bakır, Çinko ve Alüminyum ile Bunlardan Mamul Ürünlerin Tesliminde Tevkifat	148
3.2.9. Katma Değer Vergisi Ödenmeksizin İthal Edilen Akaryakıt Teslimlerinde Tevkifat.....	150
3.2.10. İşgücü Temini Hizmetlerinde Tevkifat	151
3.2.11. Belirli İdare, Kurum ve Kuruluşlara Yapılan Bazı Hizmetlerde Tevkifat	153
3.2.11.1. Genel Olarak	153
3.2.11.2. Tevkifat Yapmakla Sorumlu Olan İdare, Kurum ve Kuruluşlar	153
3.2.11.3. Tevkifat Kapsamına Giren İşlemler.....	154
3.2.11.3.1. Genel Olarak	154
3.2.11.3.2. Yapım İşleri ve Bunlara İlişkin Mühendislik, Mimarlık, Etüd ve Proje Hizmetleri....	155
3.2.11.3.3. Temizlik, Çevre ve Bahçe Bakım Hizmetleri..	157
3.2.11.3.4. Özel Güvenlik Hizmetleri	158
3.2.11.3.5. Makine, Teçhizat, Demirbaş ve Taşıtlara Ait Tadil, Bakım ve Onarım Hizmetleri	159
3.2.11.3.6. Yemek Servis Hizmetleri.....	160
3.2.11.3.7. Danışmanlık ve Denetim Hizmetleri.....	161
3.2.12. Turistik Mağazalara Verilen Müşteri Bulma Hizmetlerinde Tevkifat	162
3.3. BELGESİZ MAL BULUNDURAN VEYA HİZMETTEN YARARLANAN MÜKELLEFLERDE KATMA DEĞER VERGİSİ SORUMLULUĞU	163
3.3.1. Genel Olarak	163
3.3.2. Vergi Usul Kanunu'na Göre Belge Düzenleme ve Kullanma Zorunluluğu.....	163
3.3.3. Belge Düzenine Uymama Halinde Uygulanacak Cezalar....	165

3.3.3.1. Vergi Usul Kanunu'nda Düzenlenen Cezalar	165
3.3.3.2. Katma Değer Vergisi Kanunu'nda Düzenlenen Cezalar.....	167
3.3.4. Belgesiz Mal Bulunduranlar ile Hizmetten Yararlanarlarda Vergi Sorumluluğunun Koşulları	169
3.3.4.1. Genel Olarak.....	169
3.3.4.2. Belgesiz Mal Bulundurulduğunun veya Hizmetten Yararlanıldığının Tespit Şekli.....	170
3.3.4.3. Mükellefe Belge İbrazı İçin Süre Tanınması	172
3.3.4.4. Cezalı Tarhiyat Yapılması	173
3.3.5. Belgesiz Mal Bulunduranlar ile Hizmetten Yararlanarlarda Adına Tarh Edilen Verginin İndirimi	174
SONUÇ	177
KAYNAKÇA	185